

CURS L'OFICI DE LLEGIR
LLEGIR L'APOCALIPSI I ELS BEATUS
Sessió 7, 23-X-23

Apunt 6

**Alguns RETORNS del LLIBRE APOCALIPSI
(breu recapitulació)¹
J. Jubert**

Segle VIII

Espera de la fi del món a l'any 800 e.a. (any 838 de l'era hispànica), en complir-se (segons els estudiosos de la Bíblia) 6.000 de la creació del món. Per aquest motiu el IV Concili de Toledo (de l'any 633) ja havia preceptuat la lectura, des de Pasqua a Pentecostes, de l'Apocalipsi de Joan de Patmos.

El *Comentari de l'Apocalipsi*, atribuït a Beat de Liébana, s'escriu dins d'aquest clima d'expectació escatològica, adquirint una ampla difusió (còpies).

L'època està presidida, a la Hispània visigòtica, per la invasió àrab (any 711) i per la polèmica entre adopcionistes (que consideren que Jesús, un ésser humà (fill d'home), havia estat adoptat per Déu en néixer.²

Segle IX-XII

Passat l'any 800 sense que s'esdevingui la fi del món i el judici final enunciats en l'Apocalipsi (i pels profetes escatològics de l'AT), l'expectació es centra en l'any mil.³

És dins d'aquest clima que les còpies dels *Comentari de l'Apocalipsi* s'acompanyen de il·lustracions (els *beatus*): any 926 el de Sant Miguel de la Escalada; 968, Sant Salvador de Tábara; 975, Sant Salvador de Tábara (conservat a la catedral de Girona);

¹ Seran objecte d'una extensa descripció en el vol. III de *El flâneur a la finestra* (Edicions Cal·lígraf, 2024), dedicat a la genealogia, desplegament i caiguda del cristianisme.

² La gènesi de l'heretgia adopcionista opriscilianista és remunta al segle II e.a, a Orient, formulada per Priscilià. A Hispània, en segle VIII, la doctrina és defensada per Elipando (bisbe metropolità de Toledo, de l'església visigòtica) i per Félix (bisbe d'Urgell, de l'església franca-romana). L'autor del *Comentari de l'Apocalipsi*, pertanyia a l'església asturiana, pro ranca o romana. Sobre l'adopcionisme v.: Evangelista Vilanova, *Historia de la teología cristiana*, vol. I, Barcelona, Herder, 1987, pp. 387-389; Jordi Ventura, *Els heretges catalans*, Barcelona, Selecta, 1976, pp. 19-34; Emilio Mitre i Cristina Grande, *Las grandes herejías de la España cristiana*. Madrid, Istmo, 1983, pp. 52-57.

³ V. Henri Focillon, *El año mil*, Madrid, Alianza, 1987, pp. 55-97. Guy Bois, *La revolución del año mil*, Barcelona, Crítica, 1991, pp. 163-179-. Edmond Pognon, *La vida cotidiana en el año mil*, Madrid, T.H., 1991, pp. 335-340. Norman Cohn, *En pos del Milenio*, Madrid, Alianza, 1993 (393 p.).

Segle XII-XIII

Joaquin de Fiore (1135-1202), un monjo de Calàbria, escriu una obra única: *La concòrdia dels dos testaments*, on divideix la història humana en tres períodes:

1. Edat del Pares o era de la Llei (5000 anys)
2. Edat del Fill o era de la gràcia (2000 anys)
3. Edat de l'Esperit o era del mil·lenni igualitari (1000 anys), que ha de començar l'any 1260. Es tracta del famós, sempre promès o enunciat (tant en el profetisme de l'AT com en l'Apocalipsi del NT), però mai realitzat.⁴

Segle XIII

L'any 1260, un moviment de flagel·lants va escampar-se per les ciutats d'Itàlia, colpides per la gana (1258), la pesta (1259) i la inacabable guerra entre güelfs (pro papals) i gibelins (pro emperador). Els flagel·lants anunciaven que l'any 1260 de l'e.a. s'esdevindria l'anunciada arribada del Gran Dia del retorn de Crist-Rei-Déu i el començament sobtat de la Nova era (l'edat de l'Esperit), plena de felicitat, seguint les profecies pseudojoaquinistes.

Promogudes per un eremita de Perúgia (ciutat güelfa, papal), ràpidament s'entengué vers el sud (Roma) i el nord (Llombardia), alhora que altres grups creuaven els Alps i expandien el moviment flagel·lant per ciutats del sud d'Alemanya i al llarg del Rin.

Dirigides habitualment per un clergue, masses d'homes i dones joves caminaven nit i dia, amb estendards i torxes enceses, anant d'una ciutat a l'altra. En arribar a la ciutat s'agrupaven davant l'església i es flagel·laven cruelment durant hores. El cap dels flagel·lants exhibia una "carta celestial" que conté la revelació que fou donada a Joan de Patmos el segle I de l'e.a. i que ara (segle XII) ha tornat a donar-se a l'església del sant Sepulcre de Jerusalem.

Aquesta vegada però la revelació s'ha produït de la següent manera: "Una tauleta de marbre, que resplendia amb llum sobrenatural, al costat de la qual hi havia un àngel", feu la seva aparició sobtada. El text que hi ha gravat fou escrit per Déu mateix, i s'hi reproduïxen molts capítols de l'Apocalipsi original. L'àngel el llegeix, tot anunciant que la ira de Crist ha tornat a caure de nou sobre la humanitat pecadora dels poderosos i que està propera la seva Segona Vinguda.

En la "carta celestial" s'aclareix que els terratrèmols, focs, sequeres i inundacions que al llarg del darrers decennis han devastat els camps de la cristiandat han estat enviats per ell, Crist. Tot hi així no s'han esmenat ni fet prou penitència, per tant ja tenia totalment decidit "eliminar a tots els éssers vius de la Terra. Però ... la Verge Maria i els àngels del cel s'han prosternat davant seu i li han implorat que els hi concedeixi una darrera oportunitat". Per tant, si els humans s'esmenen "la terra tornarà a florir en

⁴ Malcolm D. Lamber, *La herejía medieval*, Madrid, Taurus, 1986, pp. 201- 225.

abundància". Després d'aquesta revelació, un segon àngel s'aparegué a la gent de Jerusalem manant-les que fessin arreu de totes les ciutats cristianes de la Terra "processons de flagel·lants durant trenta tres dies i mig en record dels anys que Jesús havia passejat per la Terra".⁵

⁵ Norman Cohn, *En pos del Milenio*, Madrid, Alianza, 1993, pp. 126-146.